

Alandan Notlar

Samsun ili Terme ilçesinde çeltik üretiminde çalışan bir grup işçide *Schistosoma haematobium* taraması

Hafize Özdemir Alkanat^a, Edip Özer^b, Sevil Özdemir^c, Mehmet Alkanat^d

^aYrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Giresun

^bProf. Dr., Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Giresun

^cHemşire, Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Giresun

^dYrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Giresun

Submitted: 20.03.2016, Accepted: 07.12.2016

Özet

Amaç: Kontamine sular ile deri teması tarım işçilerinin sağlığı açısından önemli bir risk faktörüdür. Ülkemizde çeltik üretiminde çalışan işçilerde kontamine su aracılığıyla bulaşan şistozomiyazis taraması konusunda çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma çeltik tarlasında çalışan işçilerde *Schistosoma haematobium* varlığını saptamak amacıyla yapıldı. **Yöntem:** Samsun ili Terme ilçesindeki dokuz köyde yapılan saha çalışmasında araştırmaya katılan bireylerden alınan idrar örneği mikroskop altında *Schistosoma haematobium* yumurtalarının varlığı yönünden tarandı. **Bulgular:** Çalışmaya katılan 84 gönüllü bireyde yapılan taramada *Schistosoma haematobium* yumurtalarına rastlanmadı. **Sonuç:** Günümüzde tarım teknolojilerinin gelişmesinin, işçilerin etkenle temas riskini önleyerek şistozomiyazis insidansını düşürdüğü düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Schistosoma haematobium*, iş sağlığı, tarım işçileri hastalıkları

Sorumlu Yazar: Hafize Özdemir Alkanat, Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Hemşirelik Bölümü İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, 28340, Piraziz, Giresun. Tel: 0454 361 37 88, Fax: 0454 361 35 44, E-mail: hafize.ozdemir@giresun.edu.tr

***Schistosoma haematobium* survey in a group of rice production workers in the Samsun/Terme District**

Abstract

Objective: Skin contact with contaminated water is an important risk factor for the health of agricultural workers. We could not find any study that has surveyed the transmission of schistosomiasis among rice production workers through contaminated water in Turkey. This study was examined the presence of *Schistosoma haematobium* in rice production workers.

Methods: Individuals who participated in the field study worked in nine villages of the Samsun/Terme district. We examined the urine samples of the participants under a microscope for evaluation of the presence of *Schistosoma haematobium* eggs. **Results:** There were 84 volunteers surveyed in this study. There was no *Schistosoma haematobium* eggs found in the urine samples surveyed. **Conclusions:** It is thought that developing agricultural technology reduces the incidence of schistosomiasis in workers by preventing the risk of contact with the agent.

Keywords: *Schistosoma haematobium*, occupational health, agricultural workers' diseases

Giriş

Dünyada 74 ülkede, 80 milyonu asemptomatik olmak üzere 200 milyon civarında insanın *Schistosoma* türleri ile enfekte olduğu ileri sürülmektedir. Olguların %80'i Afrika, Orta Doğu ve Güney Amerika ülkelerinde bulunmaktadır.¹⁻⁶ 2014 yılında 61.6 milyondan fazla kişi şistozomiyazis tedavisi almıştır.⁷ Özcel ve arkadaşları³ Türkiye'de ilk üriner olgunun 1934 yılında Günalp tarafından Mardin'li bir askerde tespit edildiğini, daha sonra Suruç, Akçakale ve Nusaybin'de insanlarda enfeksiyonun %12.5 ile %80 oranları arasında değiştiğini bildirmişlerdir. Bu çalışmalara rağmen yayımlanmış olgu sayısı oldukça azdır. Son yıllarda yayımlanmış olguların yurt dışında hastalığa yakalanmış olarak ülkemize gelen yabancı uyruklu ya da Türkiye vatandaşı kişilerden oluştuğu anlaşılmaktadır.⁴⁻⁶ Türkiye'de şistozomiazisin sporadik olarak görüldüğü

bölge dışında ne diğer bölgelerde ne de çeltik üretiminde çalışanlarda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Schistosoma haematobium insanda mesane venlerine yerleşerek hastalık meydana getirir. Yerleştiği bölgede kronikleşme ve doku hasarı nedeniyle kalıcı ürogenital sorunlar, renal yetmezlik ve malignite gibi istenmeyen sonuçlara yol açabilir.⁸ Bulaşma, kontamine tatlı sularla temas sonucu parazitin serkarye formunun deriden girmesi sonucu oluşmaktadır. Çeltik tarlalarında çalışanlarda el ve ayak derisinin kontamine sular ile teması işçilerin sağlığı açısından önemli bir risk faktörüdür. Ülkemizde çeltik üretiminde çalışan işçilerde kontamine su aracılığıyla bulaşan şistozomiyazis taraması konusunda çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışma, pirinç üretiminin önemli merkezlerinden biri olan Samsun'un Terme

ilçesinde çeltik tarlalarında çalışanlarda *S.haematobium* yumurtalarını saptamak amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem

Çalışma, Temmuz 2013'te Samsun'un Terme ilçesindeki dokuz köyü kapsayacak bir alanda saha taraması yapılarak yürütüldü. Terme Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü'nden alınan verilere göre taranan köylerde toplam 228 hanede 472 çeltik işçisi yaşamaktaydı. Bu işçilerden araştırmaya katılmayı kabul eden ve bilgilendirilmiş onam formu alınan 18'i kadın, 66'sı erkek olmak üzere 84 işçi araştırma grubunu oluşturdu. İşçilerin yaş ortalaması 49.6 olup yaş aralığı 15-81 arasındaydı. Çalışmaya dahil edilen işçiler en az bir yıldır çeltik tarımında çalışmaktaydı. Katılımcılara girişimsel herhangi bir uygulama yapılmadığından etik kurul iznine ihtiyaç duyulmadı.

Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu doldurulan kişilerden toplanan idrar örnekleri 1500-2000 devir/dakikalık santrifüjde 3-5 dakika santrifüj edildiğinde tüpün dibinde oluşan idrar sedimenti yeniden çalkalanarak süspansiyon haline getirilip idrar sedimentinin direkt mikroskopisinde *S.haematobium* yumurtaları incelendi. Sonuçlar katılımcılara bildirildi.

Bulgular ve Tartışma

Örnekleme hematürisi olduğunu bildiren bir kişi, dizürisi olduğunu bildiren altı kişi vardı. Toplanan idrar örnekleri santrifüj edildikten sonra yapılan direkt mikroskopide *S.haematobium* yumurtalarına rastlanmadı.

Gelişen tarım teknolojisi ve yöntemleri ile birlikte bölgede işçilerin etkenle doğrudan temaslarını azaltan koruyucu önlemler aldığı gözlemlendi.

Ülkemizdeki farklı çeltik üretim alanlarında ve daha geniş örneklem grubuyla çalışmaların yapılmasının yararlı olabileceği kanaatine varıldı. Ayrıca çeltik üretiminde çalışan işçilerde üriner şikayetlerin şistozomiyazis ile ilgili olma ihtimali gözardı edilmemelidir.

Kaynaklar

1. Saygı G, Temel Tıbbi Parazitoloji. Sivas: Esnaf Ofset Matbaacılık, 1998.
2. Unat EK, Yücel A, Altaş K, Samastı M, Unat'ın Tıp Parazitolojisi. 5.baskı. İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fak. Vakfı Yay:15, 1995.
3. Özcel MA, Özbilgin A. Schistosomosis. In: Özcel MA, editörler. GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) ve Parazit Hastalıkları. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi; Türkiye Parazitoloji Derneği Yayını No:11; 1993. p. 9-28.
4. Yazar S, Sipahioğlu M, Ünal A, ve ark. Schistosoma Haematobium Infection in a Ghanaian Patient Residing for a Period İn Turkey. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2008;32:161-163.
5. Gül HC, Coşkun Ö, Beşirbellioğlu BA, ve ark. Mali'ye Seyahat Eden Türkler Arasında Üriner Şistozomiyaz: Üç Olgu Sunumu. Türkiye Klinikleri J Med Sci 2009;29:1763-1766.
6. Özvatan TŞ, Koçak C, Alver O, Mıstık R, Aslan E. Travel Related Urinary Schistosomiasis: Case Report. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2011;35:175-177.
7. Schistosomiasis: number of people treated worldwide in 2014. In: World Health Organization Weekly epidemiological record. No:5, 2016, 91, 53-60. Erişim adresi: <http://www.who.int/wer> Erişim tarihi: 02.06.2016.
8. Maguire JH. Trematodes (Schistosomes and other flukes). Mandell GL, Bennett JE, Dolin R editors. Principles and Practice of Infectious Diseases. 7th ed. Philadelphia: Churchill Livingstone Elsevier, 2010.